

(/)

🏠 (/) > Diverse (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Vestindiske spor

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/overvaagningens-historie>)

Vestindiske spor

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1316

Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/vestindiske-spor>) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/vestindiske-spor)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/vestindiske-spor](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/vestindiske-spor)) **in**

(<http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/vestindiske-spor&title=>)

Doris Ottesen & Carsten Bach-Nielsen

Vestindiske spor

Dansk Vestindien i den koloniale og efterkoloniale litteraturhistorie

Syddansk Universitetsforlag 2020. 338 s., Ill. 298 kr.

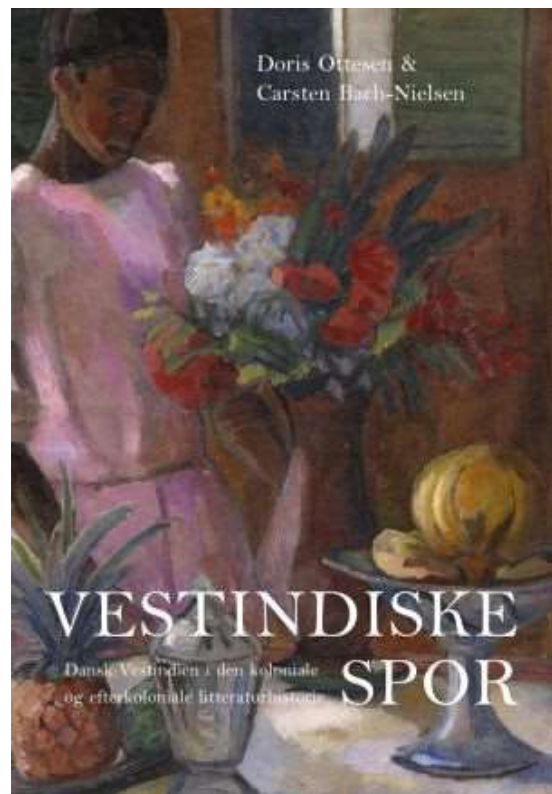
Af Poul Ulrich Jensen

"O! Beklag den sorte Mand, Han er Træl i fremmed Land!" Sådan lød en verslinje i digteren Thomas Thaarups syngespil Peters Bryllup, der i 1791 gik over scenen i København. Selv om stykket foregik på Sjælland, var en af personerne en bortløben slave, og hermed fik publikum en påmindelse om, at det danske rige også bestod af en fjern tropekoloni i Caribien, hvor størstedelen af befolkningen var slavegjorte afrikanere og deres efterkommere. De tre små øer fyldte ellers meget lidt i det litterære danske univers, men både i kolonitiden og årene efter salget til USA i 1917 blev de genstand for en del forskelligartede udgivelser. De er nu blevet beskrevet og analyserede af præst og højskolelærer Doris Ottesen og Carsten Bach-Nielsen, lektor i kirkehistorie på Aarhus Universitet, i en fremragende bog om de vestindiske spor i den koloniale og efterkoloniale litteraturhistorie.

I 1836 udgav den meget produktive jødiske forfatter Henrik Hertz fortællingen De Frifarvede, der skildrede problemerne for de personer, der som børn af en hvid fader og sort moder i Dansk Vestindien befandt sig midt mellem to racer uden at høre til nogen af stederne. Det blev et tema, H.C. Andersen tog op fire år senere med det rimede skuespil Mulatten, hvor scenen var henlagt til den franske koloni Martinique i 1720. Stykket havde masser af intriger, dramatik og krasse beskrivelser af de farvedes forhold i et samfund domineret af hvide, og det blev en af hans få teatersuccesser med fulde huse og mange opførelser. H.C. Andersen blev dog bebrejdet, at han havde hentet handlingsforløbet fra en novelle af en fransk forfatterinde. Ingen af de to guldalderdigtere havde sat deres ben i den tropiske verden, de skildrede, men det havde til gengæld journalisten Henrik Cavling, der i 1894 udsendte en samling rejsebrevne med titlen Det danske Vestindien.

På det tidspunkt var tropekolonien sunket hen i håbløse økonomiske og sociale problemer, og Cavlings skarpe pen beskrev den som et lille statisk samfund, der levede i fortiden og var glemt af nutiden. De danske embedsmænd var sunket hen i resignation og strandede karriereforløb, gendarmerne førte en ensom tilværelse uden at have en plads i det hvide hierarki, og den sorte befolkning anså han for komplet latterlig. "Negeren er meget doven, saa doven, at han næsten ikke gider slaa en Spyflue af sin egen Næse". Bogen med de stærke politiske og racemæssige fordomme blev tre år senere fulgt op med folkekomedien Den vestindiske soldat, der havde de udsendte danske soldater som hovedpersoner. Den var dog så skrap kost, at kultusminister H.V. Styrh efter pres fra guvernementet i Vestindien fik den forbudt. Henrik Cavling, der ellers opnåede stjernestatus som journalist og chefredaktør for Politiken, havde taget alt for grovkornede midler i brug for at vise, at Danmarks tid som vestindisk kolonimagt burde afsluttes hurtigst muligt, Han stod dog langt fra alene med den mening, men en salgsaftale med USA blev i 1902 forkastet af Rigsdagen efter en meget snæver afgørelse.

En regeringskommission drog efterfølgende den lange vej til Vestindien for at undersøge, om der fremover kunne rettes op på øernes temmelig håbløse tilstand. Dens betænkning indeholdt adskillige konstruktive forslag til især økonomiske reformer, og samtidig blandede en lokal litterær stemme sig i debatten. Det var den sorte Adolph Sixto fra Charlotte Amalie på St. Thomas; en social reformator, der med bogen Time and I. Or looking Forward beskrev drømmen om en fremtid, hvor øerne med dansk hjælp kunne opnå en kulturel og erhvervmæssig opblomstring. Denne utopi kom til at ligge langt fra virkeligheden, for nedgangstiderne fortsatte, og i 1917 afhændede Danmark det vestindiske fallitbo til USA. De danske embedsmænd drog hjem, og for nogle af deres ægtefæller havde opholdet i de eksotiske omgivelser givet inspiration til litterære udfoldelser både før og efter salget. En af de mest markante blandt dem var Lucie Hørlyk, der som medfølgende hustru var kommet til St. Croix i 1892,

hvor hendes mand trods en middelmådig juraeksamen gjorde en fin karriere. Efter hans pludselige død i 1903 vendte hun hjem til Danmark, og fire år senere udkom hendes novellesamling *Under tropesol*. Fortællinger fra Dansk Vestindien. Bogen blev begyndelsen på et forfatterskab, der kredsede om sociale normer og adfærdsmønstre mellem hvide, sorte og kulørte af alle nuancer, og de menneskelige omkostninger, det medførte.

For Sofie Helweg-Larsen blev opholdet i Vestindien på hele 28 år. Hendes mands meget lange karriereforløb endte med posten som den sidste generalguvernør. Ægteparrets høje sociale status gjorde det til en privilegeret tilværelse med fest og farver, og i Sofie Helweg-Larsens erindringer, der meget passende havde titlen *Sollyse Minder fra Tropeegne*, som var danske, var livet i kolonitidens sidste år elegant og elskværdigt. Bogen udkom først i 1940, og da havde der ellers i mange år været stille omkring den tidligere danske koloni. Besættelsestiden og nazismen blev imidlertid et aktuelt afsæt til at drage paralleller til fortidens slavesamfund. Forfatteren Kelvin Lindemann genoplivede Danmarks dystre fortid som kolonimagt i romanerne *Huset med det grønne Træ* og *Gyldne Kæder*, og Hans Kirk, der som kommunist af tyskerne var indsat i Vestre Fængsel og Horserødlejren, gav i *Slaven* den første marxistiske analyse i romanform af slaveriet som fænomen og kapitalismens ødelæggende magt.

I 1967, da der var gået 50 år siden salget af Dansk Vestindien, vandt Preben Ramløv med romanen *Massa Peter* Det danske Akademis børnebogs konkurrence. Bogens hovedperson var generalguvernøren Peter von Scholten, der egenhændigt uden officiel godkendelse ophævede slaveriet på øerne i 1848. En farverig skikkelse, der kunne kaste et forsonende lys over et ellers mørkt kapitel af Danmarkshistorien, og af Preben Ramløv blev fremstillet som en helt og menneskeven, der var de farvedes talsmand og slavernes befrier. Til gengæld var der ingen lovord i det værk, der for alvor skulle genoplive den koloniale fortid for den danske befolkning. Thorkild Hansen udgav samme år første bind i sin slavetrigologi, der i 1971 blev belønnet med Nordisk Råds Litteraturpris. Læserne kom omkring *Slavernes kyst i Afrika*, ombord på *Slavernes skibe* under sejladserne over Atlanten og rundt på *Slavernes øer* i Vestindien. Det var et fagligt historisk velfunderede værk, der byggede på omhyggelig research, men også en litterær kraftpræstation, hvor forfatteren både lod kilderne tale og digtede videre over dem. Slavetrigologien blev sluttet af læserne og gav nyt liv til studiet af dansk kolonihistorie.

Doris Ottesen og Carsten Bach-Nielsen har på fornem vis fulgt de vestindiske spor i den danske litteratur. Værkernes indhold og den historiske ramme for deres tilblivelse bliver omhyggeligt beskrevet, ligesom forfatterens baggrund og deres bevæggrunde til at skrive om tropeøerne. Det er et fint bidrag til den fortælling og debat om vores koloniale fortid, der de seneste år har fået fornyet opmærksomhed i kølvandet på 100 års jubilæet for salget af de danske vestindiske øer i 1917. Den velskrevne tekst er ledsaget af mange gode illustrationer, og bogen kan varmt anbefales.

[Historie-online.dk, den 10. februar 2021]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/overvaagningens-historie>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/den-sproglige-tilstandsrapport>)

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/nationer-og-nationalisme>) (<http://www.historie-online.dk/boger/faeroeerne>)